

Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Մելանիա

I

Մելա՛նիա, ուրախացի՛ր. Պետերբուրգից հեռագիր ստացա, սենատը գործը վճռել է մեր օգտին: Հորեղբորս որդին հույս ուներ մեզանից չորս հարյուր հազար ստանալու, հիմա չո՛րս կոպեկ չի ստանա: Օ՛հ, վերջապես ազատվեցի գլխացավից: Այժմ կարող եմք ապրել, ինչպես հարկն է:

Ինքր՝ Սամսոն Ֆրանգուլյանն, այնքան ուրախ էր, այնքան զգացված, որ ամուր գրկեց ամուսնուն և համբուրեց: Երեսուն տարի աշխատասեր մարդը ոսկոր է կոտրել, դիզել ահագին հարստություն և հանկարծ մի անգործ ազգական ուզում էր խլել այդ հարստության մի երրորդականը: Հանաք բան չէր բաժանվել մի այդպիսի գումարից: Եվ բաժանվել այն ժամանակ, երբ նա գործերը թողել էր, տեղափոխվել Կովկասի մայրաքաղաքը «հանգստանալու և ապրելու» համար:

Նա երջանիկ էր: Թեև ավելի քան կես դար արդեն անցել էր նրա գլխով, բայց կազմվածքը դեռ պահպանել էր կանոնավորությունը, ձայնը դեռ հնչում էր խրոխտ, քայլվածքը դեռ աշխույժ էր, իսկ ստամոքսը բոլորովին անխախտ: Փույթ չէ, որ մազերը կիսով չափ ճերմակել էին դա ժամանակի անխուսափելի հետևանքն էր: Կար միայն մի հոգս, որ երբեմն նրան զցում էր ծանր մտատանջության մեջ: Սակայն, հուսալով իր հարստության վրա, նա հավատացած էր, որ այս հոգսից էլ կարող է ազատվել . . .

Վեց տարի էր անցել ընդամենը, որ նա ամուսնացել էր: Ունեցել էր երկու զավակ, որոնցից անդրանիկը մեռել էր դեռ ծծից չկտրած, մնում էր երկրորդը երկու

տարեկան մի տղա: Այդքան ժամանակվա ընթացքում ոչ մի սև գիծ չէր անցել ամուսինների միջով: Մարդն իր բնական տակտով ու խելքով, կինը կրթությամբ և մտքի համեմատական զարգացմամբ կարողացել էին հարգել իրարու ինքնասիրությունը և կենակցել հաշտ, անխռով: Կար մի հանգամանք, որ միշտ պիտի երաշխավորեր Մելանիայի հարգանքն ու պատկառանքը դեպի ամուսինը այսպես էր համոզված Սամսոնը. Մելանիան աղքատ ծնողների զավակ էր, Սամսոնը՝ հարուստ: Եթե Մելանիան երիտասարդ է, կրթված, գեղեցիկ, նույնիսկ գրավիչ, սրա փոխարեն՝ Սամսոնը կերակրում է նրա ծնողներին, ուսում է տալիս եղբայրներին և խոստանում է իր ծախսով ամուսնացնել քույրերին: Ուրեմն, կշեռքի թաթերը հավասար են: Եվ ոչ մի խոչընդոտ Սամսոնի բախտի առջև, և ոչ մի մռայլ ամպ նրա կյանքի հորիզոնում: Իսկ այսուհետև նամանավանդ չպիտի լինի, քանի որ Սամսոնը թողել է գործերը և անձնատուր եղել կնոջն ու նրա կամքին: Քանի որ նա լիակատար իրավունք է տվել Մելանիային ծախսել, որքան կամենում է, ապրել, ինչպես քեֆն է, ծանոթություններ սկսել ում հետ փափագում է:

Նա մի ձեռքով գրկեց Մելանիային և, երջանկության ժպիտն երեսին, անցավ նրա հետ սենյակից սենյակ՝ մի անգամ ևս նոր կացարանն աչքի անցկացնելու: Ամեն ինչ արդեն կարգին էր. սենյակները կահավորված ու զարդարված, յուրաքանչյուրն առանձին ճաշակով, լուսամուտները վարագուրված թանկագին կտորներով, հատակները ծածկված խայտաբղետ գորգերով: Ամեն տեղ երևում է տանտիրոջ առատաձեռնությունը և տանտիկնոջ ճաշակը: Ախոռատանը կապած էին սքանչելի ձիերը, որ Սամսոնը նոր էր ստացել Մոսկվայի մի հայտնի գործարանատերից: Գավթում կառապանը երգ ասելով, սրբում ու հղկում էր, առանց այն էլ հայելու պես փայլող, կարեթր: Խոհարար, սպասավոր, նաժիշտ, տնտեսուհի բոլորը զբաղված էին իրենց գործով, բոլորն ակնածությամբ նայում էին իրենց տիրուհու աչքերին:

Մելանիան ուներ միջոց ծանոթանալու ում հետ ևս կամենար: Հարուստ էր, երիտասարդ, գեղեցիկ ու կրթված հանգամանքներ, որոնք կարող էին նրա առջև բաց անել ամենաամուր փակված դռները: Եվ նա կարողացավ օգտվել իր միջոցներից: Նրան ընդունում էին ամեն տեղ սիրով և այցելում ավելի սիրով: Նա երևում էր բոլոր հասարակական երեկույթներում, բալերում ու

պարահանդեսներում: Նա դիտում էր, ուսումնասիրում և ամեն կերպ աշխատում իր հագուստը, ձևերը, ամբողջ կենցաղը հարմարացնել արիստոկրատիկ շրջանի կենցաղին: Եվ այնքան ընդունակ էր, որ մի քանի ամիս անցած՝ արդեն նրա մեջ կարելի էր նկատել ահագին առաջադիմություն դեպի գեղեցիկը, նուրբը և հաճելին:

Արդեն ամբողջ քաղաքը խոսում էր Ֆրանգուլյանների երեկույթների, ճաշերի, ձիերի, կահ-կարասիքի, մանավանդ Մելանիայի բազմաթիվ տուալետների ու խոշոր ադամանդների մասին: Երբ նա, Ժորժիկին կողքին նստեցրած՝ բռննայի հետ սեփական կառքով անցնում էր քաղաքի գլխավոր փողոցով, հարյուրավոր աչքեր նախանձով ուղեկցում էին նրան բարևներով: Իսկ Մելանիան գիտեր այդ բարևներին պատասխանել ըստ արժանվույն: Յուրաքանչյուրին ցույց էր տալիս այնքան ուշադրություն, որքան միայն արժանի էր համարում: Նա ընդունակ էր հարգել մարդկանց ոչ միայն դիրքն ու ծագումը, այլև խելքը, ճաշակն ու քաղաքավարությունը: Նրա ծանոթների շրջանն ընդարձակ էր և բազմատեսակ: Ձմեռվա կիսին արդեն նրա հյուրասենյակում վաճառականների կանանց հետ կարելի էր տեսնել բանկիրների ու շինովնիկների կանանց, երբեմն նաև այս կամ այն իշխանուհուն:

Սամսոնը դեմ չէր դրան, թեև հոգու խորքում շատ էլ չէր համակրում նոր ծանոթներից ոմանց: Բանկիրների ու շինովնիկների հետ նա առաջ էլ բարեկամություն ունեցել էր, իսկ իշխանների հետ չգիտեր ինչպես վարվել: Երբեմն իրեն զգում էր շատ անհարմար վիճակի մեջ: Մեկմեկու հետևից նրա տնից վոնդվում էին այն սովորույթները, որոնց հետ կապված էր իր սաղմով և մտցվում նորերը: Բայց նա դարձյալ չէր բողոքում, և լուռ հպատակվում էր Մելանիայի պահանջներին: Վախենո՞ւմ էր: Ոչ . նա երկշոտ չէր: Կամքի ուժ չունե՞ր: Ոչ. փալաս մարդ չէր, եթե կամենար, կարող էր ամեն ինչ տակն ու վրա անել և նորից վերադառնալ նախկին կենցաղին:

Նա սիրում էր Մելանիային, սիրում էր վեց տարի նրա հետ կենակցելուց հետո, սիրում էր մանավանդ այժմ, երբ Մելանիան օրեցօր գեղեցկանում էր ու կենդանանում: Ահա նրա անտրտունջ հլուքյան միակ պատճառը:

Չարմանալի բան. մի քանի ամսվա մեջ այդ կինն այնքան փոխվել էր, որ Սամսոնը ապշում էր, դիտելով նրան: Դա այլևս առաջվա համեստ, նույնիսկ ամոթխած Մելանիան չէր: Մի ձմեռվա ընթացքում ցույց տվեց այնչափ համարձակություն, եռանդ, կենսական ուժ, որչափ ցույց չէր տվել գուցե ամբողջ կյանքում: Տեղափոխվելով մի շրջանից մի ուրիշը, կարծես, նոր մթնոլորտի հետ շնչում էր նոր ոգի, նոր աշխարհայացք, նոր զգացումներ: Նրա թմրած էությունը արթնացել էր և արտահայտում էր իր բնական ուժը, որ ելք չէր գտել նախկին միջավայրում: Այնտեղ, ծննդավայրում կային գանազան կաշկանդող պայմաններ գոեհինների բամբասանքները, ազգականների ծաղրը, ծնողների չքավորությունը: Այստեղ թե՛ նրա և թե՛ Սամսոնի անցյալի հետ ոչ ոք ծանոթ չէր: Այստեղ ընդունում էին նրանց այնպես ինչպես կային այժմ հարուստ և ժամանակի ազդեցությամբ այնչափ տաշված ու հղկված, որ կարող էին ամեն շրջան մտնել և խորթ չթվալ:

Սամսոնը, տեսնելով կնոջ մեջ այս արմատական առաջադիմությունը, ավելի ու ավելի էր սիրահարվում նրա վրա: Նա՛, այդ հիսունչորս տարեկան մարդը, մինչև հիմա ըստ արժանվույն չէր գնահատել իրենից երեսուն տարով փոքր կողակցին և, կարծես, այժմ զգում էր իր սխալը: Նա պարծենում էր մտքում Մելանիայի գեղեցկությամբ, սալոնական ձիրքով և վարվելու շնորհքով: Նա ուրախ էր նրա երիտասարդությանը: Սակայն, այն հանգամանքը, որ ինքն այդ կնոջից երեսուն տարով մեծ է, նրա մեջ հղացրեց մի նոր, տակավին անծանոթ, մի անտանելի զգացում:

Նա սկսեց խանդել: Խանդել ավելի ու ավելի ենթարկվելով այն մտքին, որ վաղուց նրան պատճառում էր ծանր հոգս . . .

II

Իբրև զգաստ, խելացի և հեռատես մարդ, Սամսոնն իր կասկածները դեռ թաքցնում էր: Եվ առիթ էլ չունեի խանդելու: Գիտեր, որ խիստ անարդար կլինի, եթե բացարձակ հայտնի Մելանիային, թե վախենում է նրա այժմյան կենսասիրությունից: Կար և մի ուրիշ հանգամանք, որ ստիպում էր նրան լռել, նա չէր ուզում նախանձամիտ ու կասկածոտ ասիացի համարվել ո՛չ կնոջ և ո՛չ մանավանդ օտարների աչքում: Միևնույն ժամանակ չէր ուզում ցույց տալ, թե

վատահ չէ սեփական ուժերին կամ կնոջ հավատարմությանը:

Եվ այսպես, նա լռում էր: Բայց տանջվում էր, և այս տանջանքը, նոր միայն սկսված, արագ-արագ զարգանում էր: Տեսնելով Մելանիայի հետզհետե թարմացող ու գեղեցկացող դեմքը՝ երբեմն երկյուղից ցնցվում էր: Չէ՞ որ մի օր, վերջապես, այդ նորաբաց ծաղիկը կարող է երեսովը տալ նրա տարիքը: Մի՞թե կարելի է բնությունը բռնաբարել շարունակ և մնալ անպատիժ, բոլորովին անպատիժ:

Երբ նա անխոհեմաբար, կուշտ ճաշից հետո, սեղանատանը կամ ննջարանում (մանավանդ այստեղ) գրկում էր Մելանիային, այնպիսի մի ցնցում էր արտահայտում երիտասարդ կնոջ կրակոտ մարմինը, որ Սամսոնը ուղղակի սարսափում էր: Այնպես, որպես մարդ կարող էր սարսափել, եթե ձեռը վերցնի մի գեղեցիկ իր և հանկարծ զգա, որ նա լեցուն է դինամիտով: Այդ սիրուն աչքերի այրող շողերը բորբոքում էին նրա հնացած արյունը, բայց և ասեղների պես ցցվում նրա սրտի մեջ: Այդ կարմրախայտ հյութալի շրթունքների ու նուրբ պնչերի դողոցը շարժում էր նրա մաշված կիրքը, բայց և ցավ պատճառում նրա ուղեղին: Այդ կլորիկ ու գեղակազմ կրծքի բաբախումը հրահրում էր նրան, բայց և սարսուռ ազդում նրա մարմնին: Այո՛, Մելանիան բոլորովին նախկին Մելանիտն չէ, այն, ինչ որ էր ընդամենը կես տարի առաջ: Նա վառվել է ինքն իր մեջ և այրվում է ինքն իր հրով:

Ա՛խ, եթե Սամսոնը երեսունհինգ տարեկան լիներ: Ի՞նչ օգուտ, որ տակավին առողջ է ու թարմ՝ իր տարիքի համեմատ: Ի՞նչ օգուտ, որ այսօր էլ դեռ երակների մեջ զգում է երիտասարդական արյուն: Այնուամենայնիվ նա ծեր է և միայն ինքն է զգում, թե որքան ծեր է... Նա հիստունչորս տարեկան է, և հենց այն միտքը, թե երեսուն տարով մեծ է կնոջից, կարող է թունավորել Մելանիայի կյանքը:

Մի անգամ միջօրեին, նախաճաշից հետո, երբ գինին փոքր-ինչ ներգործել էր Սամսոնի վրա, հանկարծ պատանեկական աշխույժով փաթաթվեց Մելանիայի պարանոցին և սկսեց անվերջ համբուրել նրան: Մելանիան ճիգն արավ և կարողացավ դուրս սկսվել նրա գրկից: Սամսոնը աչքերը հառեց նրա երեսին: Ա՛խ, որքա՛ն գեղեցիկ էր երիտասարդ կինը այդ պահին, ինչպե՞ս սազում էր նրան զարնանային թեթև հագուստը յուր բաց մանիշակի գույնով ու սպիտակ

մետաքայա դանթելներով: Նրա դեմքի գծերն ավելի էին նրբացել: Կանացի հրապույրը բուրում էր նրա ամբողջ կերպարանքից, որպես մի քաշող մագնիսական, մի արբեցուցիչ ուժ:

Սամսոնը չկարողացավ իրեն զսպել, նորից հարձակվեց մի քանի քայլ հեռու կանգնած Մելանիայի վրա: Այս անգամ կինը ձեռները հորիզոնաձև տարածեց առաջ՝ պաշտպանվելու համար: Նրա լայն թևերը հետ քաշվեցին. բացվեցին նրա փափուկ բազուկները մինչև արմունկները, և թարմ կաշվի նրբիկ սպիտակությունը ավելի գրգռեց Սամսոնին: Սակայն, այն ի՞նչ անսովոր ժպիտ էր, որ սահեց Մելանիայի շրթունքներով, և ինչո՞ւ նրա աչքերը փակվեցին... կիրք էր արդյոք այդ, սատնություն, մի՛գուցե ասելություն, մի՛գուցե . . .

Սամսոնը մի քայլ հետ կանգնեց և հանկարծ հարցրեց.

Մելա՛նիա, դու ինձ սիրո՞ւմ ես:

Նրա ձայնը դողաց: Հարցը նոր էր, անսպասելի: Վեց տարվա ընթացքում Սամսոնը երբեք մի այդպիսի հարց չէր տվել Մելանիային և այժմ տալիս էր, և այն էլ այնպիսի տարօրինակ եղանակով ու հուզված ձայնով: Մելանիան ցնցվեց ու գունատվեց: Նա չիմացավ ինչ պատասխանի, նա միայն անորոշ ժպտաց և հայացքը դարձրեց դեպի բակը:

Միրո՞ւմ ես ինձ, կրկնեց նույն դողդոջուն ձայնը:

Նույն լռությունը:

Սամսոնը սոտեցավ Մելանիային, երկու ձեռով բռնեց նրա ձեռները ու նայելով աչքերին, ասաց.

Համարձակվիր չսիրել, աստամներս ցույց կտամ:

Ասաց կես լուրջ և կես կատակի եղանակով, բայց ավելի կոշտ, քան մեղմ, ավելի իշխանական, քան բարեկամական տոնով: Եվ իր խոսքերի մեջ ինքն էլ զգաց ինչ-որ չարագուշակ հնչյուն:

Հուզումը, մանավանդ գոշումը թաքցնելու համար, Սամսոնը դուրս գնաց սենյակից:

Մնալով մենակ՝ Մելանիան նստեց առաջին պատահած աթոռի վրա և ընկղմվեց մտախոհության մեջ:

«Սիրո՞ւմ ես ինձ», հնչում էր նրա ականջին: Ի՞նչ պատասխաներ: Միթե նա ինքը գիտե՞, սիրում է, թե չէ: Նա միայն գիտե, որ Սամսոնը իր օրինական ամուսինն է ուրիշ ոչինչ: Մի մարդ, որի հետ անխցելի կերպով կապված է մինչև մահ՝ սկսած տասնույոթ տարեկան հասակից: Ծնողները նրան չստիպեցին գնալ այդ մարդուն, այլ «համոզեցին»: Նրան բացատրեցին բոլոր հանգամանքները. և նա համաձայնվեց: Նա հասկացավ, թե դառնալով Սամսոն Ֆրանգուլյանի կինը, պիտի բախտավորեցնի իր ծնողներին այսքանն արդեն բավական էր: Ոչինչ հակադրություն չէր գգում սեփական ճակատագրի և ծնողների կամ քույրերի ու եղբայրների բախտի մեջ: Իր վիճակը ձուլված էր համարում նրանց վիճակի հետ: Երջանիկ են, ինքն էլ երջանիկ կլինի . անբախտ են, ինքն էլ կանբախտանա ահա բոլորը: Եվ եթե ասում են թե Սամսոն Ֆրանգուլյանի հետ անպատճառ բախտավոր կլինի, կնշանակե ճշմարիտ են ասում: Ինչո՞ւ չգնար այդ մարդուն: Կյանքը նրա համար մի անծանոթ աշխարհ էր, ինքը կանգնած նրա տակավին փակ դռների առջև: Եթե սիրող ծնողները, բռնելով թևից, դպրոցական նստարանից նրան ուղղակի ամուսնական կյանքի մեջ մտցրին, միայն և մի միայն հավատալով և սիրելով նրանց՝ ընդունեց այս վիճակը: Բայց ի՞նչ է եղել նրա ապրուստը այս վեց տարվա ընթացքում: Այն, ինչ որ տվել են մի կողմից ամուսնու դիրքն ու հարստությունը, մյուս կողմից՝ մայրական բնագղական սերը դեպի իր գավակները: Ի՞նչ է այժմ, այս բոլեին, կյանքը նրա համար: Շքեղ տուալետներ, թանկագին ադամանդներ, ճոխ սեղան, նոր շրջան, պարեր, երգ, գվարճություն:

Այժմ նրան հարցնում են՝ «սիրո՞ւմ ես»: Սիրո՞ւմ է, արդյոք: Ո՞ւմ, Սամսոն Ֆրանգուլյանին, այդ... ծերունուն... այդ... Ի՞նչ պատասխաներ այդ մարդուն: Մի՞թե ասեր, թե մի դառն գաղտնի կսկիծ մորմոքում է նրա սիրտը, երբ գգալով ինչ-որ ներքին անծանոթ հոգեկան պահանջ, մտածում է նաև ամուսնու մասին...

Փոքրիկ պարտիզում դայակի հետ խաղում էր երկու ու կես տարեկան Ժորժիկը: Մելանիան դուրս եկավ սենյակից, մոտեցավ նրան, գրկեց ու համբուրեց անսովոր

ջերմությամբ: Նա հուզված էր և զգում էր, որ ձմեռվա արեգակի գոլ
ճառագայթները իր երակների մեջ տարածում են ինչ-որ անսովոր ջերմություն,
իսկ սիրտը ճնշվում է... հորդացող արյունից, հագուրդ չստացող կրքերից...